

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่ม จากการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คือ เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาความพร้อมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะตามกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 บริบทของสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะทางกายภาพ และทางชีวภาพ ประวัติการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านป่าสักงาม การศึกษาพบว่า หมู่บ้านป่าสักงามมีทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเด่น มีสิ่งที่น่าสนใจดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นจุดรอง สภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ พันธุ์พืชและสัตว์ป่า ตลอดจนความหลากหลายทางกายภาพและชีวภาพ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม ได้แก่ แผ่นดินวิดอ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำตกหลายแห่ง มีกิจกรรมที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับระบบนิเวศ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเรียนรู้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำ แหล่งดินโป่ง และการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนจากสภาพของวัดร้าง และถ้ำ ที่อยู่บริเวณรอบหมู่บ้าน

การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านป่าสักงาม ยังขาดความพร้อมในการให้บริการขั้นพื้นฐานและการจัดการด้านท่องเที่ยว ยังต้องมีการปรับปรุง

5.1.2 ความพร้อมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความพร้อมในการพัฒนาด้านพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดการกำหนดขอบเขตของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ขาดการจัดการพัฒนาและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของเส้นทางเดินป่า อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ และไม่มีมาตรการกฎระเบียบ ข้อบังคับ ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในท้องถิ่น เช่น การเดินชมแหล่งท่องเที่ยวอาจบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของชุมชน หรือการใช้เส้นทางเดินชมธรรมชาติในพื้นที่เปราะบาง ซึ่งทำให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอาจเกิดผลกระทบขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ในด้านความพร้อมของการจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านป่าสักงาม มีดังนี้

1. ด้านความพร้อมในด้านสถานที่พักผ่อน การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม ด้านการรักษาความปลอดภัย มีความพร้อมมาก แต่ในส่วนของงานประสานงานการท่องเที่ยวยังไม่มีศูนย์ข้อมูลให้บริการข่าวสาร ขาดความพร้อมด้านงบประมาณ การจัดบุคลากร และวัสดุ อุปกรณ์ ขาดความพร้อมในการสื่อความหมายของป้ายและสัญลักษณ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีมาตรฐานในการจัดทำ และขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามที่ได้กล่าวมา จากการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวที่ชุมชนดำเนินการอยู่ยังไม่สามารถก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น

2. ด้านความพร้อมในการให้การศึกษาและกิจกรรม พบว่า ชุมชนหมู่บ้านป่าสักงามมีความพร้อมมาก เพราะชาวบ้านมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านป่าไม้ ด้านพันธุ์พืชและสัตว์ป่า ตลอดจนภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถนำภูมิปัญญาต่าง ๆ มาสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวได้ เช่น การนำสมุนไพรพื้นบ้านมาต้มเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงสรรพคุณต่าง ๆ การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และนำศึกษาค้นคว้าต่อไป นอกจากนี้การให้ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ป่าชันน้ำ และสภาพของป่าอนุรักษ์ ซึ่งได้รับความรู้ทางวิชาการจากตัวแทนป่าไม้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ในเรื่องของการอนุรักษ์ป่าเท่านั้น และยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการกิจกรรมด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

3. ด้านความพร้อมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น พบว่าไม่มี ความพร้อมของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากนัก บทบาทมีเพียงเฉพาะกลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ป่า และ

กลุ่มแม่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ตัวแทนศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ทำหน้าที่ดูแลสนับสนุนงบประมาณและเข้ามาบีบบทบาทในการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล เป็นหลัก ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก เพราะคิดว่าพื้นที่ในค่ายสิ่งแวดล้อมและพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นของหน่วยงานราชการ และชาวบ้านมีหน้าที่ในการรับจ้างทำงานให้กับหน่วยราชการเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายวัน และส่วนน้อยที่ได้รับเป็นรายเดือน อีกทั้งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการด้านท่องเที่ยว ทางกลุ่มผู้เกี่ยวข้องบางคนแทบจะไม่ได้รับหรือได้รับค่อนข้างต่ำ เพราะถือว่าทำงานเป็นลูกจ้างของศูนย์ฯ เมื่อเทียบกับปริมาณงานที่ทำ จึงทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะดำเนินการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

5.1.3 ความพร้อมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องจากหมู่บ้านป่าสักงามเป็นพื้นที่ต้นน้ำ มีหน่วยราชการกำกับ ดูแลพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้าน โดยมีตัวแทนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ เป็นผู้กำหนดนโยบาย และวางแผนการพัฒนาพื้นที่และส่งเสริมอาชีพในด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชน จากการศึกษาทำให้พบว่าอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากสาเหตุ เนื่องจากชุมชนไม่รู้รู้สึกถึงความจำเป็นเจ้าของพื้นที่ เพียงแต่รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ ชุมชนไม่สามารถร่วมคิด หรือตัดสินใจได้เองในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะดำเนินการในการมีส่วนร่วม

สรุปโดยรวมแล้วชุมชนบ้านป่าสักงามมีความพร้อมในเรื่องของทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และความพร้อมในการให้การศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น การรักษาความปลอดภัยทางด้านคมนาคมทางเรือ การจัดการด้านขยะ การจัดการน้ำเสีย การออกกฎระเบียบข้อบังคับ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดความพร้อมไปสู่การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

ผู้ศึกษาได้นำเอาหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาและค้นคว้ามาเพื่อสนับสนุนให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าจะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลาย ๆ ท้องถิ่น

แล้วก็ตาม แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า การวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนแต่ละท้องถิ่นมีเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ทั้งสภาพเศรษฐกิจสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และการเรียนรู้ รวมถึงข้อจำกัดและอุปสรรคของชุมชนเอง

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายในรายละเอียดความพร้อมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ดังนี้

5.2.1 ความพร้อมในการพัฒนาในพื้นที่

หมู่บ้านป่าสักงาม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นหลักภายในแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การพักผ่อน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ทางด้านระบบนิเวศวิทยาและเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แต่ในส่วนนี้ยังต้องมีการปรับปรุงในการพัฒนาการจัดการด้านพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ ในบริเวณแหล่งที่พัก การจัดการเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้ถูกต้องตามมาตรฐานหลักวิชาการ ซึ่งบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ด้านป้ายแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จะต้องประกอบด้วย ป้ายแผนที่แสดงที่ตั้ง และป้ายชี้ทางของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการออกแบบป้ายจะต้องมีรูปสัญลักษณ์ที่สำคัญในด้านมาตรฐานทั้งขนาด สัดส่วน ตัวหนังสือ สัญลักษณ์บนป้ายเหมาะสม และใช้วัสดุที่กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทป่าซับน้ำ ถ้า แหล่งน้ำตกแหล่งดินโป่ง ควรมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ที่ระบุว่า การพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูมิประเทศแปลก ๆ เช่น ถ้า ป่าพรุ น้ำตก หรืออื่น ๆ จำเป็นต้องมีการสำรวจ ตรวจสอบ พัฒนา พื้นฟูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดสร้างสาธารณูปโภคให้สามารถใช้งานได้ และพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำเพื่อเป็นที่พักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ โดยการปรับสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้สวยงาม

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านป่าสักงามมีความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ถ้า ป่าซับน้ำ น้ำตก แหล่งดินโป่ง อ่างเก็บน้ำ ซึ่งตรงกับแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

5.2.2 ความพร้อมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านป่าสักงาม มีสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านที่พักแรม และการให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การคมนาคม ถือว่ามีความพร้อม แต่ในด้านการจัดการมลพิษและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ในด้านการจัดการขยะ และการบำบัดน้ำเสีย ยังเป็นการจัดการที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการจัดการมลพิษ ตามที่เอกสารประกอบการสอนการจัดการสิ่งแวดล้อม (2545) กล่าวว่า วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ ไม่ควรทำให้บริเวณที่กำจัดขยะเป็นแหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรค ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนแก่แหล่งน้ำและพื้นดิน ไม่เป็นสาเหตุของกลิ่น เสียง คิววัน ผง และฝุ่นละออง วิธีการกองทิ้งบนดิน รวมทั้งการเผากลางแจ้ง เป็นวิธีการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง เพราะทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งตรงกับหลักการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน และมีวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตามนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าสักงาม พบว่า จำเป็นต้องนำหลักวิชาการในการจัดการมลพิษทางสิ่งแวดล้อมมาจัดการวิธีการกำจัดขยะ คือ การเผาในเตาเผา การฝังกลบ หรือการทำปุ๋ย โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่อไป

5.2.3 ความพร้อมในการให้การศึกษาและกิจกรรม

ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านป่าสักงาม มีความพร้อมในการให้การศึกษา และการกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งได้รับความรู้ในด้านวิชาการในการอนุรักษ์ป่าจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ และการเรียนรู้ ด้านพืชสมุนไพร พันธุ์พืชและสัตว์ป่า จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาและการบอกเล่าเรื่องราวสืบทอดกันมาของเครือญาติและผู้อาวุโสในท้องถิ่น โดยการเรียนรู้จากพฤติกรรมจากการดำรงชีวิตซึ่งสอดคล้องกับที่ เสรี พงศ์พิศ (2536) และ พัทธา สายหู (2537) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เกิดจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน การถ่ายทอดเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น อันมีรากฐานอยู่ที่

ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิตของการรู้และการปฏิบัติ
 เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้วิธีการสอนควบคู่ไปกับการปฏิบัติพร้อมๆ กัน
 โดยผู้มีประสบการณ์ผู้อาวุโส หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นผู้ถ่ายทอดการเรียนรู้เนื้อหาเรื่องราวในการ
 ดำรงชีวิต การรักษานขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ชาวบ้าน
 ป่าสักงามส่วนใหญ่ สามารถสื่อความหมายและให้ข้อมูลความรู้ทางด้านระบบนิเวศวิทยาในพื้นที่
 เป็นอย่างดีจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญา สามารถชี้ให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญและ
 ความสัมพันธ์ของการพึ่งพาระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และช่วยนำทางนักท่องเที่ยวได้สัมผัส
 กับสภาพธรรมชาติ ของป่าเขาภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย จาก
 การศึกษาพบว่า การให้การศึกษาและกิจกรรมของหมู่บ้านป่าสักงามด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี
 ความสอดคล้องกับนโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์
 กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และขยายการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่บุคคลที่
 เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และ
 จิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูงและมีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยว

นอกจากนี้การสื่อความหมายรูปแบบของกิจกรรมในหมู่บ้านป่าสักงาม เช่น การ
 จัดประเพณีสืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่น การทำเครื่องจักสาน การเดินป่าและการดูนก เพื่อเรียนรู้
 ถึงวิถีชีวิตและระบบนิเวศวิทยา นับว่าเป็นการถ่ายทอดและกระจายความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่
 คนรุ่นหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เหมาะสมบนพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามที่ ชูเกียรติ
 ติสุวรรณ (2534) กล่าวว่า การถ่ายทอดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดของชุมชน โดย
 การสังเกต การปฏิบัติ การฟัง การจดจำ หรือการทำให้เป็นตัวอย่าง โดยใช้ทรัพยากรและสื่อที่มีอยู่
 ในท้องถิ่น เช่น ที่ดินในการทำนา ไม้ไผ่จากการจักสาน เป็นต้น เป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่เป็นแรง
 จูงใจกระตุ้นให้มีการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมของชุมชนบ้านป่าสักงามมี
 พื้นฐานของกิจกรรมที่สอดคล้องเหมาะสมและสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์
 ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและตัวของชุมชนเองต่อไป

5.2.4 ความพร้อมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในปัจจุบันพบว่า การท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าสักงาม ยังขาดความพร้อมในการ
 จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และต้องมีการปรับปรุงแก้ไขใน
 ทุกองค์ประกอบดังกล่าว ถ้าหากจะดำเนินการจัดการให้หมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่าง

แท้จริง จำเป็นที่คณะกรรมการในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน หรือหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการพัฒนาในองค์ประกอบที่บกพร่อง เช่น การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐานการและให้บริการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาและกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสิ่งสำคัญด้านการให้ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม การวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวยังมีไม่มากนัก เนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านและการพัฒนา กิจกรรมใด ๆ ต้องให้หน่วยราชการที่กำกับดูแลพื้นที่ได้รับทราบก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Allen (1982) ซึ่งให้ความเห็นว่า อุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เป็นจริง คือการต่อต้านจากข้าราชการเองเพราะกลัวสูญเสียอำนาจไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และจากความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในลักษณะต่าง ๆ ฝ่ายต่างทำ ดังนั้น สิ่งสำคัญยิ่งกว่าการให้การศึกษาแก่ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม คือการให้การศึกษาแก่ข้าราชการให้ยอมรับแนวคิดนี้ และตรงกับ แก้วสรร อติโพธิ (2537) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการปกครองของภาครัฐที่ส่งผล กว้างไกล โดยให้ดำเนินการดังนี้ สร้างระบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันตามผลประโยชน์ที่หลากหลายในทุกระดับ มีกระบวนการได้สวนสาธารณะที่มีฐานเป็นสิทธิทางกฎหมายของประชาชน และผู้เกี่ยวข้องมีสิทธิรับข่าวสาร กระจายอำนาจ โดยการปรับปรุงองค์กรของรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของ ภราเดช พยัณวิเชียร (2542) กล่าวว่า ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นที่สุดก็คือการสร้างคามเข้มแข็งให้กับชุมชน เสริมสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นการลดช่องว่างของความอ่อนด้อย เพราะองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความจำเป็น เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ ธรรมชาติ ระบบนิเวศชุมชน สังคม ดังนั้นถ้าชุมชนไม่แข็งแรงก็จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็น ไปอย่างไม่มั่นคงและก้าวหน้า ดังนั้นในการดำเนินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านป่าสักงาม จำเป็นต้องนำองค์ประกอบหลักที่ได้กล่าวมาจัดการให้ครบสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหมู่บ้านป่าสักงาม เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ประการหนึ่ง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน จึงขอสรุปข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1. ชุมชนบ้านป่าสักงามควรเพิ่มศักยภาพของตนเองในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการผนวกเอากระบวนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นหลักการสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนควรมีการปรับปรุงให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานของแนวทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา โดยประสานงานและขอการสนับสนุนจาก หน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ กรมป่าไม้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
3. การขนส่งนักท่องเที่ยวเข้าไปตามจุดท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่มีจำกัด ควรมีการจัดการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นระบบ โดยเป็นการขนส่งที่ชุมชนสามารถจัดการได้เองและควรประหยัดค่าใช้จ่าย โดยใช้ยานพาหนะที่สามารถจัดหาวัสดุได้ในท้องถิ่น เช่น การใช้เกวียนหรือสัตว์ที่สามารถใช้เป็นยานพาหนะได้ หรือรถราง ซึ่งอาจก่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจในการศึกษาธรรมชาติ และยังเป็นทางเลือกที่ดีทางด้านสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย
4. การจัดการองค์กรในชุมชนหมู่บ้านป่าสักงาม ต้องมีการปรับให้สมาชิกที่มีอยู่หลายกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง และกระจายความรับผิดชอบไปยังทุกกลุ่มวัยและการศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและสมาชิกให้เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านป่าสักงามอยู่ในความดูแลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ดังนั้นในการดำเนินการจัดการใด ๆ ในด้านพื้นที่จำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบของหน่วยราชการ ดังนั้นจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น ควรจัดให้มีการประชุมร่วมกันของหน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ กรมป่าไม้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยที่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ และมีคณะกรรมการกลางเป็นผู้ร่วมรับทราบการดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ลงทุนต่ำ แต่สามารถเพิ่มรายได้ของประเทศ ควรพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วในชุมชน โดยเน้นให้สมาชิกภายในชุมชนเป็นผู้จัดการและดูแล สามารถตัดสินใจกันเองได้ โดยให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคนซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้

3. ควรมีการปรึกษาหารือร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งตัวชุมชน และหน่วยราชการ ในส่วนต่าง ๆ โดยร่วมกันศึกษาดูงาน เรียนรู้ นอกสถานที่ เพื่อทำความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีการดำเนินกิจกรรม และหน่วยราชการที่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการวางแผนการดำเนินงานของชุมชนในขั้นต่อไป

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชนต่อการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน

2. ควรศึกษาพฤติกรรมของคนภายในชุมชน เช่น ผู้นำเยาวชน พระสงฆ์ ครู ผู้อาวุโส ในการสนับสนุนการจัดการด้านท่องเที่ยวในชุมชน

3. ควรมีการศึกษาในเรื่องของปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การจัดการด้านท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved